

Herr Jørgen Sivertsen
Skogn st.

Nr. 30

Torsdag 5. oktober 1950

4. årg.

Den tidligere korrupte vinhandler Hans Halvorsen sitter som formann i Den kongelige St. Olavs Ordens råd

Medlemmer av klikken som smykker seg med navnet «hjemmefrontens ledelse» ER KOMMET INN I MEGET FRAMSKUTTE STILLINGER

St. Olavs Ordenen er ifølge Statskalenderen stiftet av kong Oscar I. 21. mars 1847. De någjeldende statutter som er kunngjort i ordensrådet 15. mars 1928 lyder (med senere forandringer) således:

«§ 4. Kongen oppnevner etter tilråding av statsministeren et ordensråd, bestående av en kansler som rådets formann, en visekansler som rådets viseformann, samt 2 andre medlemmer —»

Som kansler sees konsul Hans Halvorsen å være oppnevnt i 1945. Tilrådingen er selvsagt gitt av statsministeren. Om statsministeren har samrådd seg med andre før han kom med sin tilråding, har vi selvsagt intet kjennskap til. Vi vil imidlertid ha gjort våre lesere oppmerksom på at konsul Hans Halvorsen var medlem av den klikk som etter krigen har pynnet seg med betegnelsen «Hjemmefrontens ledelse». De fleste medlemmer av denne klikk har etter krigen kommet seg inn i meget framskutte stillinger.

Konsul Hans Halvorsen ble altså kansler i Den kongelige Sanct Olavs Orden. Utnevnelsen skjedde sikkert ikke mot hans egne og heller ikke mot klikkens ønsker.

For dem som har erindring om store begivenheter i vårt land i tiden omkring 1930, vil konsul Hans Halvorsens navn være godt kjent. I 1930 var han innviklet i en av de største injuriprosesser som vi inntil da har vært vitne til i vårt land — den såkalte «Vinmonopolsaken». Dom i denne saken falt den 2. april 1930. Dommen ble slått stort opp i alle Oslo-aviser, sikkert også i det nåværende regjeringsorgan. Om denne saken skriver direktør Lorentz Vogt i Dagbladet for 7. august 1950, i en artikkel som bærer overskriften Statsforetagender og private interesser. Av artikkelen hitsettes følgende:

Verre ble forholdene omkring Vinmonopolet. Her lå et av de grunnleggende situasjonene bedre til rette for misbruk. For det første skulle store beholdninger avtas under et fallende marked. For

6. «... I denne rapport har vi kritisk analysert Vinmonopolets framgangslinje med hensyn til innkjøp og vi har understreket den ting at de gamle leverandører på vårt marked

Hverken bål eller

SKAFOTT KAN DREPE
EN IDE —

Den store tyske finansmann, dr. Hjalmar Schacht, skriver i sin bok «Oppgjør»: «Hverken bål eller skafott har noensinne bidratt til å drepe en ide. Ennå har historien ikke kunnet oppvise, at en mening kan utrykkes gjennom rettsforfølgelse og straff. Gale tanker og anskuelse kan bare bekjempes med bedre anskuelse og tanker og grunnsetninger».

Vi adresserer disse kloke ord til de hesblesende demokrater, som omgjerdet sitt Babels tårn med forbud og restriksjoner og som grådig egoisme og karrierejag søker å holde alle dem utenfor som våger å hevde andre meninger og har et annet livssyn. De sier, at de gjør det for å verge demokratiet. Men er dette et så skrupeløst kar at det ikke tåler nye tanker og brytninger i tilvante meninger, da er det heller ikke en messe verd, for da begynner demokratiet å bli litt for betenkelig ensrettet.

8. «... Hvordan det enn forholder seg har vi den glede å kunne konstaterer at Vinmonopolet ikke lenger drister seg til å fortsette med sin begunstiggelsespolitikk til fordel for agenter som står i slektskapsforhold

Riksadvokat Aulie går på tynn is

Rapporten kan ikke betraktes som annet enn en partsfremstilling

Er det ikke mulig å få iverksatt en granskning av en nøytral og uhildet kommisjon?

Generalkonsul Harsem imøtegår Riksadvokatens «rapport» til Stortinget

Riksadvokat Aulies propagandaskrift til Stortinget har foranlediget generalkonsul Harsem å sende Stortinget en imøtegåelse. Oslo-avisene har selvfølgelig nektet å ta inn Harsems svar til riksadvokaten.

I en etterskrift kommer Harsem inn på at riksadvokaten i sin «rapport» uttaler, «at presten Traaen ikke har kommet inn i sellene til fanger med revolver i hånden». Angående denne påstand sier Harsem:

«Det foreligger så mange beviser for at dette er tilfelle, at riksadvokaten vil bli tvunget til å endre sin påstand».

Harsem slutter sin imøtegåelse av riksadvokatens «redegjørelse» på følgende måte:

«De fremstillinger vi hittil har sett kan ikke betraktes som annet enn partsfremstillinger. Skal det ikke være mulig å få iverksatt en granskning av en nøytral og uhildet kommisjon?»

Vi gjengir herved Harsems skriv til Stortinget i sin helhet:

I pressereferatene av riksadvokat Aulies innberetning om angrepene på rettsoppgjøret (Stort. meld. nr. 64) er mitt navn gjentagne ganger nevnt med skumlerier om at jeg skal ha deltatt i en nasjonal-sosialistisk organisasjon

gen i 1945 var vel et slikt rykte nødvendig og dermed fikk lands-svikpolitiet et påskudd til det berømte «felttog» med utrykningspolitiet med L'Abbe Lund i spissen. Som en Asgårdsrei raste politiet rundt på Hebu og tuene i

Bergfalls foto

Av Dagbladets referat fra forhørsrettens behandling av injurienesaken mot fru Øyvor Hansson syns jeg huske at aktor, politifullmektig Bergfall hørte mektig og gjendrev med stor patos vitneprovet om at generaldirektør Hilditsch etter arrestasjonen hadde stått på lastebilen gjennom gatene.

Aktor la fram foto som syntetiserer Hilditsch satt på en kasse.

Men kan det ikke derfor tenkes at vitneprovet kan være like korrekt som fotoet? Det forekommer ikke så sjelden at en sitter og står skiftevis. Således begav det seg under flytting av fanger fra Solborg ved Stavanger til Skadberg på Jæren at de første som ble plassert på lasteplanet fikk sitte på tomkasser. Men det ble fortløpende hentet flere og flere fanger og da bilen startet var det ikke plass til en eneste kasse. Alle fangene måtte stå hele veien.

Men dersom påtalemyndighetens fotograf hadde vært på pletten under pålesingen, ville det være en lett sak for aktor å gjendrive påstanden om at fangene sto på lasteplanet? Aktens foto er meget nøye med sann-

gende:

Verre ble forholdene omkring Vinmonopolet. Her ble det grunnet situasjonen bedre til rette for misbruk. For det første skulle store beholdninger avtas under et fallende marked. For det annet hadde man et meget komplisert agentproblem, som ga store muligheter for begunstiging av enkelte — diskreditering av andre. En tid tok også kampen form av motsetningsforholdet mellom den til det ytterste hederlige fabrikkier Petterøe og folk med en betydelig mer elastisk livsinnstilling. Det er ingen grunn til nå å ta opp saken i hele dens bredde — så lærerik den enn er. Den avfødte den gang en injuri-prosess som rystet hele samfunnet. Dom falt 2. april 1930. De anklagede ble helt frifunnet og følgende uttalelser ble ikke mortifisert:

A. Uttalelser i «rapporten» av januar 1929 (hitsettes i Trampe Bøtters oversettelse)

1. «.... herr Hans Halvorsen, den tidligere vinhandler var i økonomisk henseende særlig interessert i opprettelsen av Vinmonopolet, og da han på dette tidspunkt nød høy anseelse og hadde de fornødne forbindelser innen regjeringen, falt det ham forholdsvis lett å få sine fortrolige venner og sikreste medarbeidere utnevnt til direksjonsstillingene i A.s Vinmonopolet. Da saken var ordnet, forlot han selv Vinmonopolet i november 1922».

2. «.... De anstrengelser som formannen i styret, herr Petterøe, gjorde for å få fjernet koteriet i selskapet førte ikke frem, da særinteressene helt fra den tid selskapet ble organisert hadde fått full frihet takket være herr Hans Halvorsens virksomhet».

3. «.... Vinmonopolets fagdirektører som tidligere hadde vært vinagenter, lot betydelige ordres gå til innehavere av deres gamle forretninger, og da der i fjor vår begynte å reise seg protester mot Vinmonopolets administrasjon, var situasjonen av den art at man ikke lenger kunne tvile på at der forelå korrupsjon».

4. «.... For å forklare regjeringens holdning like overfor Vinmonopol-saken må det bemerkes, at statsministeren, herr Mowinckel, er en svoger av herr Hans Halvorsen, som av flere presseorganer er beskyldt for å ha gått frem på en fordektlig måte (avoir eu de louches procédés) den gang Vinmonopolet ble organisert».

5. «.... Hvordan nu dette forholder seg forlangte den alminnelige opinion og den hele presse at spørsmålet om Vinmonopolet skulle ordnes uten skånsel og det i den grad at statsministeren, herr Mowinckel måtte bøye seg og herr Hans Halvorsen, som etter herr Alex Brodersens fratreden i april 1927 hadde vært administrerende direktør, måtte selv søke avskjed ifjor høst».

6. 2014. I denne rapport har vi kritisk analysert Vinmonopolets fremgangslinje med hensyn til innkjøp og vi har understreket den ting at de gamle leverandører på vårt marked ikke kunne uten videre tilsidesettes ved innsendelse av ordres til fordel for slektninger av Vinmonopolets direktører».

7. «.... Uten tvil finnes der i ethvert samfunn utvekster som det gjelder å ødelegge, og fordektige virksomheter som det gjelder å blotte. Vi ville ikke ha trodd at spørsmålet av denne art skulle kunne reises i vårt land og det er nettopp disse følelser som besjeler den harmfulle og voldsomme offentlige opinion og bringer den til å kreve en radikal ordning og en oppklaring av disse spørsmål»

8. «.... Hvordan det enn forholder seg har vi den glede å kunne konstatere at Vinmonopolet ikke lenger drister seg til å fortsette med sin begunstigelsespolitikk til fordel for agenter som står i slektskapsforhold til det».

9. «.... Undersøkelseskommisjonens arbeid kan bare gi et resultat og det er en fullstendig utryddelse av alle de utålelige forhold».

10. «.... vinmonopolets direksjon har i den hensikt å skade oss personlig blant annet satt seg i direkte forbindelse med dem som vi representerer».

B. Uttalelser i skrivelsen til Sosialdepartementet av 4. mai 1928.

11. «.... Imidlertid er Vinmonopolets innkjøpspolitikk blitt mere og mere

— Forts. side 4. —

I pressereferatene av riksadvokat Aulies innberetning om angrepene på rettsoppgjøret (Stort. Meld. nr. 64) er mitt navn gjentagne ganger nevnt med skumlerier om at jeg skal ha deltatt i en nasjonal-sosialistisk organisasjon og i en «økonomisk ring» på llebu. Disse påstander er den rene usannhet. For å klarlegge denne sak tør jeg høfligst be om plass for følgende:

For å unnskylde den ulovlige bruk av provokatører likeoverfor fangene på llebu og annetsteds kommer riksadvokat Aulie i sin innberetning med den gamle røverhistorie at det var dannet en nasjonal-sosialistisk organisasjon og en «økonomisk ring» på llebu i 1945.

For å stramme hetz-stemnin-

gen i 1945 var vel et slikt rykte nødvendig og dermed fikk lands-svikpolitiet et påskudd til det berømte «felttog» med utrykningspolitiet med L'Abbe Lund i spissen. Som en Asgårdsrei raste politiet rundt på llebu og tvang i blind iver sogar direktør Gleditsch's hustru, advokater og dommere til å stå stille som fangene. Det hele resultat av denne storstilte rassia var beslagleggelse av en del fyllepenner, lommekniver og bl. a. en tannpirker.

Det var sikkert en slukøret L'Abbe Lund som måtte reise tilbake til sitt kontor med denne magre fangst — uten å ha funnet hverken våpen eller illegale dokumenter, som kunne berettigede en slik aksjon.

— Forts. side 4. —

ens fotograf hadde vært på pletten under pålessingen, ville det være en lett sak for aktor å gjendrive påstanden om at fangene s i b d på lasteplanet! Autentisk foto er meget nøye med sannheten!

Men så stod altså fangene under hele transporten likevel, herr Bergfall! Vær derfor ikke altfor skrāsikker om du en gang til skulle føle deg fristet til å beskyldre et vitne for falsk vitnemål.

Den gangen de tre stutthugsne statsrådene vitnet i Schanche-saken, var aktor så hensynsfullt forsiktig at han ikke antydte noe i den retning. Det ville da også være uhøvisk å bebreide aldrende offentlige menn fordi om sjels-evnene avtar med årene.

Direktør Bergsvik vil på tross av beslagleggelsen

Sensasjonsmelding om norsk «landssvik»-statsadvokat i svensk presse

Ny skandale, som stiller Haftingsaken i skyggen
Har statsadvokaten søkt å utnytte kvinnelige pårørende av «landssvikfanger?»

I svensk «Dagsposten» finner vi følgende, som foreløbig gjengis uten kommentar:

«Etter hva vi erfarer er det under oppseiling en ny skandalesak i Oslo. Den berører en av dem som har hatt som oppgave å representere påtalemyndigheten i det såkalte «landssvikoppgjør».

Det gjelder denne gang en tidligere statsadvokat i et av Oslos nærmeste fylker, og saken oppgis å være av en slik beskaffenhet, at den stiller den pågående Hafting-sak i skyggen.

I lengere tid har det versert rykter om saken, og den har også for lang tid tilbake vært kjent av myndighetene. Det har imidlertid sett slik ut at myndighetene ikke har ønsket

å sette i gang de nødvendige etterforskninger.

Nå er imidlertid saken kommet til riksadvokaten, og den har allerede ligget en måneds tid, men en går ut fra at de nødvendige undersøkelser blir foretatt, slik at en rettsstatskrav på renslighet innen den offentlige forvaltning blir imøtekommet.

Da det i dette tilfelle gjelder utuktig framferd mot kvinnelige pårørende av «landssvikfanger», anser en det for utelukket at saken blir lagt bort — uten at de nødvendige undersøkelser blir foretatt på en betryggende måte.»

Se her!

Arne Bergsviks adresse er
BILLINGSTAD

gi ut sin bok på norsk

Makthaverne har ingen rett til forhåndssensur
Bergsvik har engasjert h.r.advokat Finn R. Schjødt til å fremme saken for lagmannsrett

Tirsdag 26. f.m. bl direktør Arne Bergsvik av tre politimenn og en politifullmektig ved navn Haukenæs, arrestert i sitt hjem på Billingstad.

De hadde med seg arrestordre og forhørsrettens beslutning om beslag av hans manuskript til boken «Vi er ikke forbrytere» og muligens ferdige bøker.

Direktør Bergsvik ble ført til Møllergaten 19, hvor han ble tatt i forhør. Under dette uttalte han, at etter gjennomgåelsen av riksadvokatens Stortingsmelding, hadde han på det nøyeste unngått å ta med noe i sitt manuskript som kunne lede til å bli mortifisert. Dette, erklærte han, gjelder ikke alene de punkter for hvilke han er tiltalt, men også alt det andre som omhandles i Stortingsmeldingen. Han tilbakeviste på det kraftigste statsadvokat Dorenfeldts påstand i forhørsretten, at boken er en direkte oversettelse av «We are no Criminals» og han tilbød politiet og riksadvokaten at de skulle få lese igjennom og eventuelt godkjenne hvert ark etter hvert som det ble ferdigsatt i trykkeriet. Dette ble

avvist med den begrunnelse at det da kunne se ut som om riksadvokaten godkjente det Bergsvik skrev.

Det ble videre foreholdt Bergsvik, at riksadvokaten imøte gikk så meget i hans bok utenom det for hvilket han er tiltalt, og av den grunn mente de «kloke» herrer at han ikke kunne nevne noe om det andre heller. Bergsvik spurte siden om når det var besluttet at den offentlige anklager var blitt dommer i Norge. Noe svar på dette spørsmål har han imidlertid ennå ikke fått.

Manuskriptet ble så beslaglagt og Bergsvik fikk for noen dager siden beskjed om, at hvis han ville anke, måtte det skje til lagmannsrett.

Etter hva vi har brakt i erfarings, har også Bergsvik sendt en lengere redegjørelse til Stortingets justiskomite. Bergsviks redegjørelse er et godt underbygget svar på riksadvokat Aulies «propagandaskrift». — Bergsvik imøtegår riksadvokaten på alle vesentlige punkter. Han påtaler meget skarpt at riksadvokatens forhåndsdøm blir gjort til bestseller før saken eller

Direktør Bergsvik

sakene er kommet opp. Bergsvik gjør også gjeldende at det skal en rakrygget lagmannsrett til for eventuelt å kunne frifinne når riksadvokaten og justisministeren har forhåndsdømt. Bergsvik kommer også i skarpe ordelag inn på avisenes reaksjon om Stortingsmeldingen.

I en samtale vi hadde med Bergsvik den 29. framholdt han pånytt at han hadde tenkt å utsette utgivelsen av sin bok til saken mot ham var ferdig, men da riksadvokaten lot offentliggjøre sin innberetning til Stortinget, fant han at tiden var inne til å la boken komme ut som et forsvar.

Bergsvik fortalte at han ville anke Oslo byrettskjennelse om beslaget av manuskriptet til

Nytt kvartal er begynt. Husk bladpengene

Kr. 4.00 pr. kvartal
Kr. 16.00 pr. år

Begikk fylkesm. Skjånes krigsforrederi i 1940?

Sammen med Johan Cappelen og Andreas Claussen - må han svare for seg når den store entreprenørsak i Tr.heim kommer opp

Men det har tatt lang tid med å få saken for retten

Etter fem lange år er det nå forutsetningen at den såkalte landssviksak mot de store entreprenørfirmaer i Trondheim skal komme for retten. Alle de små entreprenører har for lengst fått sine saker avgjort med vekslende held og de har gjort opp for seg, noen ved forelegg og andre ved tvangsarbeide i regjeringens fangeleirer. Men det har tatt tid, når det gjelder de store, og det synes å ha mange årsaker.

Til orientering skal vi rekapitulere litt av de omfattende saker.

Den 24. april 1940 kunne man lese følgende kunngjøring i Trondheimsavisene:

KUNNGJØRING:

Den tyske overkommando forlanger at det skaffes 2000 arbeidere til planeringsarbeider på Lade og Værnes.

Arbeiderne må derfor straks idag melde seg til følgende entreprenørfirmaer: A.s Trondhjems Cementstøperi og Entreprenørforretning, A.s Betongbygg, A.s Jernbetong, Trondheim.

De som ikke kan melde seg idag, må møte på Trondhjems jernbanestasjon imorgen kl. 8 formiddag.

Den tyske overkommando erklærer at disse arbeider er nødvendige for å beskytte Trondheim. Sør-Trøndelag fylkes sentralkomite

Ivar Skjånes, (sign.), ordfører.

Johan Cappelen (sign.),

Andreas Claussen (sign.)

Og så strømmet arbeiderne til, dels til entreprenørenes kontorer, dels til jernbanestasjonen, og det var ingen mangel på folk, for det var penger å tjene.

Om ovenstående annonse skriver Major Langeland i sin bok «Dømmer ikke» bl. a.:

«Den siste setningen stod virkelig i kunngjøringen. Den er altså ikke hentet fra «Fritt Folk». Et ynkeligere uttrykk for dårlig samvittighet har en vel sjelden sett. Alle visste jo at dette med beskyttelse av Trondheim var bare tøv. Men tre menn som ville tas alvorlig skrev under på dette.

Når man skal vurdere den handling som her ble utført må man være oppmerksom på at arbeidene ble satt i gang i slutten av april, altså mens kampene pågikk både i Sør-Norge og i Nord-Norge. Det som er anført i dommen over Peder Forbord (som er omhandlet utførlig tidligere, red. anm.) rammer også med så meget større tyngde dem som

pet hårdnakket mot tyskerne i Snåsa, da det ble sendt 2000 mann for å bistå tyskerne på Værnes og Lade. I dommen foran (over Forbord) er påpekt at en mann til hjelp for tyskerne på Værnes kunne bety mer enn en mann ved fronten. De ledende menn i Trondheim satte altså 2000 mann inn i kampen mot sine egne sønner som holdt på å sette livet til ved Snåsavann.

Det er sikkert gunstig for Trondheims ordfører og de andre medlemmer av Centralkomiteen at de kjempende soldater ikke kjente til de faktiske forhold. Hadde Trondheim-soldatene, som så sine kamerater bli drept eller lemlestet av de tyske bomber, visst at bombene ble sendt av gårde med assistanse av ordføreren, Skjånes, så skulle det sikkert blitt stemning ved fronten.

Steinkjer, Namsos og en rekke andre byer ble bombardert med bistand av mennene i Trondheim. Befolkningen i disse byer er ikke meget begeistret for at de ledende menn i Trondheim reddet seg selv ved å bistå med å bombe nabobyene.»

«Ofte har man det nå travelt med å unnskyldte folk, som myndighetene av en eller annen grunn ikke vil reise tiltale mot. Det vil kanskje bli sagt at man på denne tid ikke forstod situasjonen og at den alminnelige mening var så og så. Jeg håper imidlertid at vi slipper å høre at herr Skjånes må unnskyldes fordi det våren 1940 var den alminnelige mening at det var tillatelig å bombe sine sønner for å redde sitt eget skinn.

Peder Forbord var en av de to tusen mann som av Centralkomiteen i Trondheim ble forledet til å gå i fiendens tjeneste

Opplysning må skaffes

I Norges Storting, 20. juli 1949, uttalte president C. J. Hambro følgende:

«Det var mange som gremmet seg i utlendigheten. Når det engang skal anstilles en virkelig undersøkelse av forholdene, bør det også undersøkes hvor mange det var av norske gutter som kom til Skottland, som tok sitt eget liv der».

Etter å ha lest denne uttalelse — skrev jeg til «Morgenbladet», og bad avisen ta inn som åpent brev til herr Hambro — en forespørsel om når denne undersøkelse ville bli satt i gang. Naturligvis ble min henvendelse kastet i papirkurven — og dermed tiet ihjel.

Av folk som har kjennskap til tingene er det blitt hevdet, at det døde flere norske gutter ved selvmord i Skottland enn de som falt i krigen.

For en tid siden sendte jeg 5 kroner og en annonse til en Gudbrandsdalsavis. Annonseren var en henstilling til foreldre hvis sønner tok sitt eget liv i Skottland under krigen.

Jeg fikk pengene tilbake og med beskjed om at annonsen ikke ville bli tatt inn.

En sakfører fra Lillehammer holdt i sin tid og etter mørkets frembrudd hvervingskontor. Mange unge gutter ble på den måten sendt til Skottland. Sakføreren rømte til England, og kom igjen. Da ble han forfremmet til major i Hjemmevernet. Men de gutter han sendte vet hverken deres foreldre eller venner noe om — ihvertfall hittil.

Jeg sendte også for en tid siden en lengere redegjørelse til en medarbeider i «Dagbladet» — men han tok ingen notis av det.

Nå skriver jeg dette i håp om at foreldre, pårørende og venner av de ulykkelige gutter, som begikk selvmord i Skottland, vil gjøre sitt til at den av president Hambro bebudede undersøkelse virkelig må komme.

N. Torpa i august 1950.

Alfhild Midelfart Bjørneby

rådmann i Trondheim i 1940, og han var altså herr Skjånes' nærmeste underordnede. Etter det

Statskirkens adferd

Av Alfred Dale

I «8. Mai» for 3. juni d. å. er innlagt en artikkel med hovedtittelen «Bør okkupasjonstidens biskoper møtes til rådslagning», skrevet av «en kjent mann innen Statskirken». Han skriver «så vidt jeg vet, har alle landets kirkesamfunn og organisasjoner vist det samme sinnelag om enn på forskjellig vis, som statskirken gjorde». Denne uttalelse skal ikke stå i motsetning da den er i strid med sannheten. Jeg har vært berøvet friheten i fem år, og har sittet i tre fangeleirer: Ilebu og Gulsbogen. Jeg kjenner til det jeg her skriver om.

Statskirkens holdning til denne dag kan karakteriseres med «Folkedommen over N.S.» og statskirkens svar for gjeninnførelsen av dødsstraffen i vårt land. Vi var i fengsel, men statskirken så ikke til oss (Les Matt. 25, 31—46). Bare en mann gikk ikke statskirkens brede vei, sogneprest Eystein Poulsen, Modum. Om denne mann fortelles det at hans livs-

verk har bestått i dette ene: Å gå rundt og gjøre godt.

Den katolske kirke har den hele tid omsorgsfullt pleiet sine medlemmer som satt i fangenskap. Hver annen fredag leste pater Thorn Den helige messe på Ilebu, og foretok den individuelle sjelepleie av Kirkens medlemmer. Det har, så vidt jeg kjenner til, ikke forekommet at noen katolsk prest har nektet noen botens sakrament (syndernes forlatelse) på grunn av medlemskap i N.S. Jeg kjenner til at kirken har opptatt tre konvertitter mens de satt i fangenskap, de to var hver idømt 12 års tvangsarbeid, den tredje 9 år. Jeg kjenner også til at St. Sunniva-skolen i Oslo har strukket seg meget langt når det gjelder å oppta barn av N.S.-foreldre. Dette er tilfelle med mine to barn. Tyder dette på at Den katolske kirke har vist et «folkedom»-sinnelag?

Hver annen søndag tolket Frelsesarmeen fra Hamar og Adalsbruket Ordet i ord og toner på IIseng. Det finnes neppe en fangeleir, Ilebu unntatt, som ikke Frelsesarmeen har besøkt. Tenk bare på brigader Fagerlie! Tyder dette på at Frelsesarmeen har vist et «folkedom»-sinnelag?

Justisministeren

Fra major O. H. Langelands bok «— for at I ikke skal dømmes» tillater vi oss i gjengi følgende:

«Justisministeren er den ved siden av professor Andenæs som har slitt mest for å forsvare rettsoppgjøret. Hans medansvarlige, riksadvokat Aulie har støttet ham hvor han kunne, uten dog å delta i den offentlige diskusjon. Det er i forbindelse med begge herrer et ulykkelig forhold som utvilsomt har bidratt til at rettsoppgjøret er blitt gjennomført med så liten klokskap. Både justisminister Gundersen og riksadvokat Aulie er i den situasjon at de ikke personlig har opplevd det som foregikk i krigstiden. Begge reddet seg i tide over til England. De hørte til disse mennesker som BBC snakket om engang i blant og som vi her hjemme syntes ble omtalt på en noe pompøs måte. BBC snakket om de nordmenn «som var utenfor Norge og kjempet for fedrelandet». Våre sjøfolk, flygere og en del andre

— Forts. side 3 —

forøvrig til overflod oppmerksom på, at forfatteren er tidligere Mil. org.sjef i Oslo og at han er satt under tiltale for sine avslørende bøker om de store, som sviktet, men som er ennå større idag under regjeringens beskyttende vinger. Vi imøteser

Hver tredje søndag hadde Gulsbogen besøk av musikken fra Pinsemenigheten i Drammen. Vi minnes med stor glede og takknemlighet disse besøk. Ikke et fordømmende ord ble uttalt, tvert om. Flere fanger ble opptatt i menigheten. Tyder dette på at Pinsevevne har vist et «folkedom»-sinnelag?

Så ofte det var anledning besøkte metodistprest Paulus Pythe fra Hamar oss på IIseng. Det ble høyt under taket når han talte til oss. Tyder dette på at Metodistkirken har vist et «folkedom»-sinnelag?

Sannheten er at de kirkesamfunn som er deler av internasjonale kirker, kom til oss i fengsler og fangeleirer med kjærlighetens evangelium. Dette har hatt meget stor betydning for mange fanger i en trengselstid. Det gode tre bærer nemlig god frukt.

Har noen nasjonal organisasjon eller sekt vist et «folkedom»-sinnelag, så har den sikkert fulgt statens paroler, men ikke ham som sa: «Følg meg!» Det dårlige tre bærer nemlig slett frukt.

Statskirken er intet kirkesamfunn. Den er en del av landets statsapparat, og står under den verdslige statsmakts ledelse og kontroll. Den kan kun gi uttrykk for hva statsmakten til enhver tid ønsker skal være religion og moral. Statskirken har nemlig gitt keiseren alt, den har intet mere å gi.

Alfred Dale

Den denazifiserte Peter

Av H. F. K.

DISIPLIN PETER har snart i 2000 år stått for kristenheten som den personifiserte moralske feighet. Han ble i sin tid denazifisert. «Da sagde de til ham: Du skulde vel ikke være en av hans disipler, du også? Han negtede og sagde: Nei jeg er ikke (Johannes 18,25)»

Det spørsmål Peter ble stillet, er blitt gjentatt av aktoratet i en hver «denazifiserings-domstol». Svarer anklagede som Peter gjorde, taler dette til hans fordel. Da behøves ikke treet hugges om, det kan bare plantes i demokratisk jord (Vende tilbake til samfunnet). Selve effektiviteten (nyttens ved) en slik politisk domstol måles ved hjelp av «Peter-kvotienten». Hvis spørsmålet var blitt stillet for å konstatere graden av det åndelige sammenbrudd hos en slagen fiende, kunde det muligens forsvares. Men da måtte det stilles av en psykolog og ikke av en anklager. Det å fornekte sine tidligere idealer av opportuniste eller feighet er det stikk motsatte av å forandre livsinnstilling på grunn av erfaring. De siste krever nemlig mot.

DET Å VÆRE TILHENGER av et politisk system krever at en tror på visse personer eller teorier eller en kombinasjon av begge. Skuffes man ved erfaring, beviser dette bare at man er våken og ikke ønsker å drive med strømmen av makelighetshensyn. Hvor det gjelder å ta politisk feil, kleber dette seg ikke til noe bestemt politisk system, men til de menn og kvinner som bærer systemet. En feilaktig politisk «tro» er ingen forbrytelse. Det å ikke tro på noen person eller system er muligens en mangel. Det å fordømme eller dømme en «troende» er en dumhet. Men det å friste sin neste til å oppgi sin tro det er synd. Peter kan ikke reddes av noen domstol og de vil visne uansett hvor de slår røtter. Da intet system eller person er fullkommen, blir det et valg for den enkelte hvem han skal følge eller lede. Enhver som har gjort sitt valg er forpliktet til å arbeide for å gjøre det mere fullkomment. Det er det idealistiske krav som stilles til alle som mener seg å ha en politisk overbevisning. Systemets verdi kan bare måles ved

gikk både i Sør-Norge og i Nord-Norge. Det som er anført i dommen over Peder Forbord (som er omhandlet tidligere, red. anm.), rammer også med så meget større tyngde dem som sendte 2000 mann for å bistå fienden. Værnes spilte en meget viktig rolle i de tyske transporter. For tyskerne ved Narvik var disse transporter absolutt nødvendige fordi Værnes var den eneste forbindelse de hadde. Det er meget sannsynlig at den assistanse som fylkesmannen i Sør-Trøndelag og ordføreren i Trondheim ga tyskerne, bidrog vesentlig til å hindre våre tropper i å fordrive tyskerne fra Narvikområdet. Uten denne støtte var tyskerne sannsynligvis blitt tatt til fange eller drevet over grensen til Sverige. Det kan etter min oppfatning ikke være tvil om den handling fra de trondheimske myndigheters side objektivt sett var krigsforræderi.

Det som de fremtredende menn i Trondheim på denne måte presterter er så påfallende at det ikke sterkt nok kan understrekes. Trondheims egne sønner kjem-

aminnelse mening at det var tillatelig å bombe sine sønner for å redde sitt eget skinn. Peder Forbord var en av de to tusen mann som av Central-komiteen i Trondheim ble forledet til å gå i fiendens tjeneste. Mot ham ble det reist tiltale, men det foreligger heller ingen ting om at det er reist tiltale mot Centralkomiteen, og det foreligger heller ingen ting om at det er reist tiltale mot de ledende menn i Oslo kommune som sendte hundrevis av menn til Fornebu for å assistere fienden. Peder Forbord er en ubetydelig mann, så det spiller ingen rolle for rettssikkerheten i Norge enten det er reist tiltale mot ham eller ikke. Men at framtredende menn skal kunne handle således som det her var gjort uten at det gjennom rettshandlinger bringes på det rene om deres handlinger var rettsmessige, burde være utenkelig. Forholdet påkaller ekstra oppmerksomhet fordi landets justisminister var nærmeste underordnede for en av de hovedansvarlige.

Justisminister Gundersen var

Alfhild Midelfart Bjørneby rådmann i Trondheim i 1940, og han var altså herr Skjånes' nærmeste underordnede. Etter det som er opplyst var han fraværende da arbeidet på Værnes ble satt igang. Men han kom tilbake mens arbeidet pågikk, og det foreligger intet om at han satte noe inn på å få arbeidet stanset.

Når det hindres at saken kommer for retten unngår justisministeren å få reist spørsmålet om han er straffskyldig etter § 139 ved at han ikke har gjort noe for å hindre den overtredelse av § 86 som utvilsomt skjedde ved arbeidet på Værnes.

At affæren under disse forhold ties ihjel virker lite betryggende. At justisministeren anerkjenner handlingen som utmerket nasjonal holdning ved å gjøre herr Skjånes til fylkesmann, virker forferdende. Det er en eiendommelig lærdom vi får til neste krig gjennom dette eksempel.

Vi slutter citatet her og gjør

ligere Mil. org.sjef i Oslo og at han er satt under tiltale for sine avslørende bøker om de store, som sviktet, men som er ennå større idag under regjeringens beskyttende vinger. Vi imøteser saken mot major Langeland med den største interesse, men vi har dog ennå større interesse av å se saken mot Trondheimsentreprenørene for retten. Det har tatt tid og vi minner derfor om den, så den ikke skal gå i glemmeboken. Entreprenørene er selv sagt interessert i å få ansvaret lagt der hvor det rettelig bør ligge, og forsvaret vil sikkert forlange Centralkomiteens medlemmer frem i vitneboksen. Det er sakens kjerne, ikke at entreprenørene nå fem år etter blir mer eller mindre frikjent etter at de små har sonet ferdig. For nå er det storvilt man er ute etter — ikke for en stakkars hevns skyld, men for å prøve påstanden om det er likhet for loven.

Så får vi altså smøre oss med tålmodighet ennå en tid, men dog ikke altfor lenge.

av noen domstol og de vil visne ganske raskt. Det er et valg for den enkelte hvem han skal følge eller lede. Enhver som har gjort sitt valg er forpliktet til å arbeide for å gjøre det mere fullkomment. Det er det idealistiske krav som stilles til alle som mener seg å ha en politisk overbevisning. Systemets verdi kan bare måles ved «idealisk-kvotienten» som holder det oppe. Derfor er den isme den beste som trekker til seg det største antall idealister. I praksis vil dette si, det politiske system som krever mest av «samfunnsstøtten» er det beste.

DENAZIFISERING ER VERDENS HISTORIE FULL AV, det er bare navnet som denne gang tydelig henpeker på et politisk system. At man i 1945 atter grep til dette middel beviser bare at seierherrenes åndelige utrustning ikke stod på høyde med den militære. Begeistringen for Petere tyder på, at det å avsverge seg sin tro hjelper andre til å styrke sin. Det er kanskje derfor at domene i slike tilfeller er så milde. Intet har skadet vestens civilisasjon så meget som «denazifiserings-leken». Den har laget ruiner hvor selv bomber ikke kunde ramme. Man har ved «denazifiseringen» knesatt det prinsipp, at det er en forbrytelse å ha en overbevisning som ikke seirer ved fysiske maktmidler. Hvis krigslykke går en i mot vil det tjene til ens fordel i innøve Peters rolle i tide. Er det derfor det er blitt så stille bak jernteppet etter denazifiseringen? Lærte demokratene av nazi-peterne hva som lønner seg best.

De nye lover som diskuteres i den norske presse varsler om at makthaverne nu forstår, at den demokratiske «Peter-kvotient» truer deres eksistens, når krigen kommer.

Hadde det ikke vært bedre i tide å vise aktelse for de mennesker som var villig til å ofre alt for sin tro, enn å juble over de få som svek sin?

Du skulde vel ikke være en av Gerhardsens disiple? De nektede og sagde: Nei, vi er ikke.

hans bok. I den anledning hadde han henvendt seg til h.r.advokat Finn R. Schjødt, som har påtatt seg å skrive anken.

Til slutt uttalte Bergsvik, at selv om det nå later til at vi har en politistat — så vil boken tross dette utkomme på norsk, og alle som har bestilt den vil få den så snart den blir ferdig. Dette vil han gjøre — ikke bare som et forsvar for seg selv — men for alle NS-folk.

Da meldingen om politibeslaget av Bergsviks manuskript ble meldt i kringkastingen den 28. het det bl. a.:

«Styresmaktene ynskjer ikkje at denne boka kjem ut på norsk.»

Nå vet vi at det er statsadvokat Dorenfeldt som har foranlediget beslagleggingen. Ifølge Norsk Riksringkasting er altså Dorenfeldt blitt opphøyet til «styresmakt» i dette land. Imidlertid er det vel ikke fullt så ille. Forøvrig er det vel ikke styresmaktene som avgjør hvilke bøker som skal utkomme i Norge. — I henhold til lov- og grunnlov kan hvem som helst utgi blad og bøker på eget ansvar. Annerledes ville det være hvis regjeringen Gerhardsens «Unntagelseslover» var vedtatt og satt ut i livet.

Dette tilfelle viser imidlertid at statsadvokat Dorenfeldt er kommet Stortinget og regjeringen i forkjøpet, da han allerede den 28. sept. 1950 «vedtok» den og satte den offisielt i kraft!

Brev til „8. Mai“

KAMPEN MOT BOLSJEVISMEN

Vi som i 1933 gikk inn i NS gjorde dette fordi vi allerede den gang forstod at bolsjevismen var en dødelig fare for vår kultur og nasjonale egenart. Senere, da storkrigen kom forandret vi ikke vårt standpunkt til bolsjevismen, men tok alle konsekvenser av det vi mente var riktig. Tusener av våre folk meldte seg frivillig til kampen mot faren fra øst med livet som innsats og hundrer ble der ute. Vi som kom fra de t med livet fikk vår nasjonalbelønnig i form av årelange straffer.

Idag går kampen mot bolsjevismen videre. De som før ikke forstod, gnir seg idag i øynene, sjelver i buksene, og når de er alene med oss NS-folk sier de med en sår klang i stemmen: Dere hadde nok rett, la oss glemme. Da jeg slapp ut av de kgl. norske konsentrasjonsleirer jeg hadde sittet i ca. 5 år trodde jeg at jeg kom ut til et begeistret folk, med minst 100 pst. forsvarsvilje, og da Korea-krigen begynte, tenkte jeg at her ville det bli en landsomfattende tilslutning av helter fra 1945 som i spontan begeistring ville kreve å bli sendt som frivillige til kampen mot de røde horder, faren fra øst. Jeg har imidlertid ikke sett det spor av begeistring, lunkenhet og likegyldighet er det jeg finner, og mange helter frykter for at de for alvor må forsvare sin helseglorie fra fredsdagen i mai 1945.

Per Rønning.

Kroken 2. sept. 1950.

KJÆRE «8. MAI»!

Jeg ser at den vise forutseenhet i forslag om nye lover med henblikk på okkupasjon har fått samrøystes tilslutning i avisene.

Jeg for min del synes også det er noe tiltalende i at loven eksisterer, når forbrytelsen blir begått. Så en lov-overtreder likesom har greie på at han treder over noe. Og ikke får loven lagt i hendene samtidig som tiltalen.

Men hva i all verden er det for en «fiendtlig makt» det hentydes til?

Jeg gjetter meg fordervet, jeg trodde Tyskland var knust, og det er det også.

Når det nu innføres dødsstraff for samarbeid med en fiendtlig makt i fredstid så synes jeg det høres så paradoksalt ut. Var det ikke bedre å si bent frem hva det er for en makt det er så livsfarlig å ha med å gjøre? Så en ikke uforvarende gir fa'n en aldri så liten finger, det har jo som kjent lett for å utvikle seg videre. Og for en får sukk for seg kan en være ekspedert ut av verden. Det ser en jo dagstøtt eksempler på. Det er bestandig noe med en «fiendtlig makt», men det er ikke bestandig samme makten. Og fredstid er det jo.

Og enda en liten ting: Jeg synes det bør gjøres noe med Haag-konvensjonen. Ellers står en jo der og er okkupert og med en lov på hver sin kant og vet ikke hvilken en skal velge å overtrede.

Dessuten, ikke for å prikke på de nye lovene, de er så greie som de kan bli, men de er jo atskillig lettere å holde for dem som ikke blir å treffe her, når russ.. jeg mener «en fiendtlig makt» okkuperer oss, enn for alle oss som ikke kan få flybillett til Junaiten.

Men da blir det likesom ikke riktig likhet for loven, synes jeg. Noen er nødt til å stå ansikt til ansikt med okkupanten og slå i bordet at nei! ikke overtredt vi de nye lovene vi nettopp har fått.

O andre igjen kan bare vinke: Da da! Nu må dere være hjemme og passe huset og holde alle lovene! Vi kommer igjen etterpå....

Ville det ikke være en tanke om den nye loven fikk en paragraf til, en som satte dødsstraff for å rømme?

Og det kunne gjerne være § 1.

Kari Kroken.

OM Å GÅ OVER BEKKEN ETTER VANN

I Aftenposten for to måneder siden er inntatt et opprop undertegnet av humanisten Arnulf Øverland med godt følge av likesinnede prominente samfunnsborgere.

Oppropet er en appell til nordmenn om finansielt å støtte opp om et månedsskrift som tsjekkiske flyktninger i Norge har startet. Oppropet gir uttrykk for en allmennskelig innstilling og vilje til forståelse av tusener ulykkelige flyktnings skjebne, og appellen vil sikkert vinne gjenklang hos det norske folk slik dets innstilling er idag — men det er en stor kategori av norske borgere — også de teller i

tusentall — som leste innledningen til dette opprop med et besk smil. — Det står nemlig om tsjekkerne: «De har måttet forlate sitt fedreland fordi de hadde en politisk overbevisning».

Hvordan er det så med disse tusener landsmenn her hjemme som ifølge sin politiske overbevisning på fredsdagen først ble prisgitt pøbelen og deretter til og med idag — gjennom fem lange år — «i lovens navn» er forfulgt — trukket for retten — underkastet pinefulle forhør og dømt til lange fengselsstraffer i flere tilfeller til døden. Og mange fant når de slapp ut av fengslene sine hjem herjet og plyndret. Og mange hadde ikke noe hjem å vende tilbake til, men måtte søke sine pårørende.

Forsøker man så den innvending at disse landsmenn ble dømt og straffet som såkalte «landssvikere» og ikke som medlemmer av det politiske parti NS, så holder denne påstand ikke ettersom noe av det første man foretok seg da «rettsoppgjøret» ble startet var å avgjøre at et hvert medlemskap i NS var å anse som straffbart. Her er vi ved kjernen som setter våre NS-medlemmer på linje med de tsjekkiske flyktninger, det er bare den forskjell at tsjekkerne klarte å flykte før rettergangen mot dem satte inn, mens våre hjemlige utstøtte i naiv tilitt til sine landsmenns edelmot, på seirens dag, ble i ferdrelandet og lot Ragnarok bryte inn over seg. Sikkert ville våre unge frontkjempere som gikk ut i kampen ha betenkt seg før de tok sin alvorlige beslutning hvis de hadde ant at de som lønn for sin innsats ville bli kastet i fengsel når

de kom hjem. La oss da sammenstille disse to kategorier:

De tsjekkiske flyktninger finner asyl rundt om i de demokratiske land fordi de ifølge sin politiske overbevisning anså makthaverne bak jernteppet som fiender og tok konsekvensene herav, men i vårt Norge sitter enda idag frontkjempene med den samme innstilling bak lås og slå og ettersom de slipper ut begynner for de fleste av dem en bitter kamp for tilværelsen i et samfunn som fremdeles mener seg berettiget til å fornekte dem som likeberettigede medborgere.

Kunne det ikke være en oppgave for våre hjemlige humanister engang iblant å vende blikket mot disse «displaced persons» i eget fedreland?

Det skulle ikke være vanskelig å skaffe lister over alle dem som har en hjelpende hånd og en menneskelig forståelse behov. Der er bare et fåtall av vår NS-ungdom som har kunnet klare å følge sin dypeste trang — å vende fedrelandet ryggen for å søke eksistensmuligheter i fremmede himmelstrøk. Nei de fleste må nok ta opp sin bitre livskamp her hjemme og deres eneste sjanse er toleransen — der de finner den. Var ikke disse tusener egne landsmenns skjebne verd en human gransking i pakt med parolen: «Vern om menneskerettighetene»? Hvorfor gå over bekken etter vann?

K. M.

Husk kontingenten

8. MAI

Redaktør

Forretningsfører

Arvid B. Arntzen

Per Kvendbo

Kontor: Fløyveien 25, Kristiansund N. Telefon 1330

Abonnementspris kr. 16,00 pr. år

Utgitt av Interessentskapet 8. Mai

Når klokken nærmer seg 12

Hva vil skje med de tidligere NS-folk den uværsdag, da Norge mentalt, politisk, økonomisk og tildels forsvarsmessig uforberedt vil bli trukket inn i oppgjøret mellom øst og vest? Dette spørsmål blir for hver dag som går mer og mer påtrengende, og det kan derfor være på sin plass ennå en gang å fastslå, hvor de tidligere NS-folk står.

«Fra NS til kommunist?» er overskriften på en redaksjonell artikkel i Trondheimsbladet «Adresseavisen» (h.) 19-9 1950. I den manes nye spøkelser frem, idet bladet påstår, at tidligere NS-folk med atskillig bekymring har fortalt, at flere av deres forhenværende partifeller har forsikret, at kommer Norge opp i en krig øst-vest, så vil de gå sammen med kommunistene og etablere en ny 5. kolonne her i landet. Det tjener bladet til ære, at det vegrer seg ved å tro dette, men spørsmålet er reist og bare det er nok til å sette ondt blod, så infisert som mentaliteten er blitt i de siste fem år. Derfor må det tas til motmæle mens det ennå er tid. Men det kjennskap vi har til de tidligere NS-folk kan vi forsikre, at bladets vegring for å tro på den nye 5. kolonne er berettiget og at bladets kilder må være av en oss ikke ukjent type og av tvilsom verdi. — Riktignok er det så — og det har makthaverne på et tidlig tidspunkt fått beskjed om tvers igjennom piggråden — at enkelte mer eller mindre ubefestede sjeler blant de politiske fanger i London-regjeringens og dens etterkommeres konsentrasjonsleirer, ble utsatt for påvirkning av den selvsamme regjeringens leiesvender, de kommunistiske fangevoktere, som i flere leirer var i flertall blant betjeningen, og mange av disse fangevoktere var skolerte og drevne agitatorer med gode forbindelser utad. Men — deres lokkende ord og halve løfter møtte døde ører og bare øket forakten for det styre, som stelte seg så ilde, at de lot 5. kolonnens menn gjøre bøddeltjeneste i leirene.

Riktignok var det blant fangene en og annen tidligere kommunist, likesåvel som samtlige andre politiske partier var representert. Men de, som viste tendens til å falle tilbake på kommunismen, merket seg snart ut og isolerte seg, slik at faren for virkninger av agitasjonen ble eliminert.

Man må ikke glemme at de unge som fortrinnsvis ble utsatt for de kommunistiske agitatorer blant A-regjeringens fangevoktere, var rakryggede karer, som hadde satt livet inn i kampen mot kommunismen allerede på et tidspunkt da Moskva-herrerne ennå var våre makthaveres hjertevenner. Disse unges forbitrelse var derfor rettet både mot kommunismen som livssyn og mot dem, som forrådt den hvite mann og allierte seg med den. Og vi kan forsikre at denne forbitrelse er like stor idag. Den er blandet med frykt for fremtiden, frykt for landets og folkets skjebne slik som vi idag står splittet i tre leirer: Kommunismens femtekolonne, de av samfunnet utstøtte og hele den annen mer eller mindre farveløse blokken, som med mer eller mindre ren samvittighet har fråtset i hat og forfølgelse mot de utstøtte.

Og så spør de selvsamme rettsløse og utstøtte: Hva så? Skal en tro A-regjeringens forslag til beredskapslover, kan de når som helst og uten varsel bli internert påny uten forsvar og uten muligheter for fremtiden. De har ikke borgerrettigheter som andre mennesker og når de i selvforsvar og for om mulig å vekke den sløvede almenhet søker å avsløre humbugen omkring det politiske rettsoppgjør, møtes de med mistro og politi. Man skal imidlertid ikke glemme at de vil bare en ting, og det er full sosial oppreisning og hva dermed følger. Men dette er blitt nektet dem håndnekket av

Garantier mot rettsstridige dommer

Av h.r.advokat Gustav Heber

Den mest effektive garanti mot slike er anordnede appellinstanser, og det har da også våre forfedre vært fullt oppmerksom på i våre aller eldste love som foreskrev at heradsdomme eller fjerungsdomme hvis der forelå dissens, kunne innankes til fylkestingene og derfra hvis der fremdeles forelå dissens, til lagtingene. Etter Magnus Haakonssønns Landslov ble det deretter adgang til å påanke Lagtingsdomme til kongen som kunne tilsidesette selv en lagmanns orskurd. Christian den V. Norske Lov gjorde deretter dommere personlig ansvarlig for rettsstridige domme og tilkjente de skadelidende hos dem erstatning herfor ikke alene hos vedkommende sorenskriver, men også hos de 4 eller 8 menn som måtte ha deltatt i domsavsigelsen. Mot dette kunne de siste verge seg ved å nekte å besegle dommen, hva vi har flere eksempler på at de også gjorde, tross sorenskriverens protest. Jfr. N. L. 1—5—3. Ved siden herav innførte nevnte lov en bestemmelse i N. L. 1—6—17 om at hvis noen dommer ble anklaget for «Rettsens Fornæktelse og voldsom Tvang og forurettelse» kunne slike saker direkte innstevnes for Overhoffretten. Etter denne domstols avskaffelse ble slike saker tillatt innstevnt direkte til Høyesterett. Grunnloven av 1814 bestemte deretter i paragraf 90: Høyesterets Domme kunne i intet Tilfælde påankes. Men ved siden herav bestemmer den i paragraf 86 at riksretten dommer i første og siste instans i saker som Odelstinget anlegger mot Høyesteretts medlemmer for straffbare forhold de som sådanne måtte gjøre seg skyldig i.

Det sier seg selv at dette er et altfor omstendelig og vidløftig apparat når det gjelder å få kassert åpenbare absolutt uriktige høyesterettsdomme. Som rettsmiddel herimot ville det være adskillig enklere om lagtinget ble utstyrt med myndighet til å kas-

sere åpenbart uriktige høyesterettsdomme. Det ville være ganske uønskelig å utstyre lagtinget med myndighet til selv å dømme i saken. Det ville være fullt tilstrekkelig at det fikk myndighet til å kassere vedkommende høyesterettsdom og til å henvise saken til ny pådømmelse av en høyesterett bestående av nye dommere. Etter at slike bestemmelser var vedtatt vil det være liten utsikt til at lagtinget særdeles hyppig ville få noe å gjøre med slike saker. Bestemmelsene ville nemlig vise seg å være særdeles effektive ved sin blotte tilværelse. Bare bevisstheten om at der er adgang til å få kassere åpenbart uriktige høyesterettsdomme ville nemlig øve en særdeles gagnlig innflytelse på høyesteretts medlemmer. For subjektivt innstilte dommere ligger der en stor fristelse til vilkårlighet deri at de er sikker på at de dommer i siste instans, og vet at ingen kan kassere eller revidere deres dom. Litt mindre sikkerhet herpå vil mane til den største forsiktighet når de objektivt skal avgjøre hva som virkelig er lands lov og rett, og vil styrke dem til å motstå fristelsen til å la seg lede av subjektive impulser. Hvis ikke høyesterettsdommen i Håland-saken og Stephansson-saken blir kassert, men fremdeles skal stå som præjudikater også utenfor de såkalte landssviksaker vil der vedbli å herske det rene rettskaos her i Norge i alle erstatnings spørsmål, og vi vil ikke her igjen komme inn i normale forhold før vi får en helt ny lov om skadeserstatning som utsletter de 2 forannevnte domme som præjudikater, og en slik ny lov vil det være full grunn til å gi tilbakevirkende kraft på de 2 nevnte domme og alle andre domme som måtte være avsagt på grunnlag av dem som præjudikater eller på forlik inngått på samme basis.

Oslo, 27. august 1950.

Gustav Heber.

Rettsoppgjøret under gransking

Fra Forbundet for Sosial Oppreisning

Under ovenstående titel har det i den senere tid gjennom landets høyrepressen gått en enslydende artikkel, inneholdende et lengere angrep på «dem som kritiserer rettsoppgjøret».

Artikkelen gjentar den gamle lekse om oppgjørets fortrefelighet. Riktignok er det utvilsomt, heter det, at det er begått feil, «men det skal bli vanskelig nok å gjøre gjeldende at feilene er så mange og så store at de svekker oppgjøret som helhet». Ja, den vanskelighet kan vi for vårt vedkommende godt bekrefte, idet det så å si

så ha sitt forblivende, later det til. Historien er allerede skrevet, hevder de som setter hensiktsmessigheten foran sannheten. Det er ikke grunn til å si noe mere om den ting.

Og — allikevel! Er man virkelig så blåøyd at man tror at en øyeblikkstemning — unnfanget i «frykt» og født i «hat» — lar seg konservere med garantert holdbarhet for alle tider? «Aldri før har vår norske historie vært ute for en slik historiefortalskning som i dag», uttalte overlege Scharffenberg den 29. mai i år i So-

REFLEKSJONER

DEN KJENTE ENGELSKE
MILITÆRHISTORIKERDEN KONSERVATIVE
DANSKE PROFESSOR
BIRCK

kaptein Liddell Hart, som vi har hatt den fornøyelse å sitere gjentagne ganger, skriver i tidsskriftet «Spektrum» nr. 4 1950 en artikkel om «Verdens skjebne på Koreas vekt-skål». Vi gjengir sluttavsnittet: «Det dypt ironiske ved vår uhyre vanskelige stilling er at den skriver seg fra vår altfor fullstendige seir i den siste krig. Den er en direkte følge av kravet om «betingelsesløs kapitulasjon», som Roosevelt og Churchill så samstemmig gikk inn for. Vi gjorde helt og holdent ende på det tyske og det japanske folks evne til forsvar, og dermed ødela vi maktbalansen i verden. Denne kortsynte politikken satte Russland i stand til å dominere både Europa og Asia, for den tilintetgjorde det eneste mulige balverk som hadde noen styrke.»

Og allikevel tilbubles disse to store for deres fremsyn og for deres redning av den hvite manns kultur. Det demokrati som de påberopte seg og som våre hjemlige ettersnakkere bruker som et sesam for sin fremferd, synes å være for dyrt betalt. —

tvistelig: Ro omkring rettsoppgjøret! Ingen kritikk!

Vi som sogner til Forbundet for Sosial Oppreisning kan dessverre ikke forplikte oss til å overholde en slik parole. Bortsett fra selve gjennomføringen i praksis er rettsoppgjøret i selve sitt grunnlag befengt med så mange svakheter at det synes å være all grunn til å gå det nærmere etter i sømmene. I et hvert fall så sant man har respekt for det som heter den historiske sannhet.

Forbundet for Sosial Oppreisning har gått inn for på helt legalt grunnlag å drive en saklig og vederheftig opplysningsvirksomhet om det som faktisk har passert i landets skjebnsvangre år. I et slikt arbeid burde man kunne gjøre regning på støtte av alle dem for hvem begrepene sannhet og rett betyr mer enn propagandistisk munnsvær. Oppslutning av alle dem som er imot at vår historie skal skrives med påholden penn ledet av politisk smartness og personlige sidehensyn.

Ennå har vi — trass i alt — den faste overbevisning at bruker vi sannheten og ærligheten som de eneste midler, vil vi også være visse på å heste retten som resultat.

Forbundets samlingsmerke, «Sannhet og rett», har bragt bud til mange i den korte tiden Forbundet har eksistert. Det skal komme til å bringe bud til enda flere i tiden som kom-

uttalte engang at Rettsforbundet aldri kunne komme til å bli noe stort parti, fordi det ville komme til å bestå av bare tenkende mennesker. Ja, den gamle, kloke professor skjøt midt i blinken. Det er nå engang slik at massen av velgere er vanemennesker eller organisasjonsmennesker og at dette med selvprøvelse og ettertanke blir av underordnet art. Følgen er at de fleste uten noen dikkedarer går inn i den vante båsen og lar seg lenke for den fireårige natten uten å gjøre opphevelser. Derfor er det også mer enn vanskelig å reise nye politiske bevegelser bygget på et tilkjempet livssyn uten å sette i gang et kjempemessig propagandaapparat, og derfor er det så altfor lett for de store demagoger å holde det gående med en vennlig hilsen til velgerne hvert fjerde år. Men demokrati — folkestyre nei, det er det ikke, hvor meget enn politikerne påberoper seg folkets ansvar for det styre som det har. —

DEN BRITISKE SOVJET-
EKSPERT, ISAAC
DEUTSCHER,

har i en analyse av de to verdensblok- kers krigspotential fremhevet et punkt som de fleste har oversett. Da sovjetstyret er diktatorisk og befolkningen vant til et primitivt levesett kan en langt større del av stål, kull, olje og kraft dirigeres til krigsindustrien enn i de mer fremskredne land, særlig da USA. De 25 mill. tonns stål som Sovjet-Russland vil kunne fremstille i år, skaper basis for en likeså stor militær produksjon som en årlig produksjon på 40 mill. tonns i Vesten. Et praktisk resultat av dette er bl. a. den

— Forts. side 4. —

Justisministeren —

— Fortsatt fra side 2 —

hadde anledning til å ta disse ord bokstavelig. Men i andre forbindelser ble de komiske. Både statsråd Gundersen og riksadvokat Aulle hørte til de folk som førte kampen fra kontorer og gater i London. Jeg opplevde litt av denne kampen i krigens siste måneder, og når jeg en gang i blant satt lunt i et klubblokale i London syntes jeg at dette var en fordragelig form for kamp for fedrelandet. Jeg skal såvisst ikke antyde noe i retning av at det ikke ble gjort en del godt arbeid i London, men hvis de

en tro A-regjeringens forslag til beredskapslover, kan de når som helst og uten varsel bli internert på uten forsvar og uten mulighet for fremtredelse. De har ikke forsvar rettigheter som andre mennesker og når de i selvforsvar og for om mulig å vekke den sløvde almenhet søker å avsløre humbugen omkring det politiske rettsoppgjør, møtes de med mistro og politi. Man skal imidlertid ikke glemme at de vil bare en ting, og det er full sosial oppreising og hva dermed følger. Men dette er hittil nektet dem hårdnakket av alle de politiske partier — fra kommunistene til høyre, med arbeiderpartiets ledere som de dominerende faktorer. Disse utstøtte brenner nå som før etter å delta i landets forsvar, men skal man tro en av de tidligere «overbødder» i rettsoppgjøret, kan de i beste fall bli godtatt — ikke med rett men som plikt — som hjelpere i de bakerste linjer under mistroisk overvåkning fra dem, som for snaue to årtier siden bar det brukne geværs merke i knappullet. Og det til tross for deres innsats i kampen mot kommunismen og deres uomtvistelige faglige dyktighet i det blodige fag, som er soldatens oppgave, når ulykken er ute.

Vi appellerer igjen nå, når klokken kanskje nærmer seg tolv, til dem som føler ansvaret for landets fremtid, ve og vel, at de stanser opp og tenker seg grundig om. Har vårt land råd til å fremture i denne hatfylte galskap? Stortinget kan med et pennestrek rette på det som vrangt er. Det kan riktignok komme til å koste adskillig selvovervinnelse og det kan subjektivt sett innebære firing på jernhårde prinsipper, men det er vel ingen som tviler på, at den borgfred, som da vil komme, betyr en vesentlig forøkelse av landets beredskap i en farlig tid. Erikket det lønn nok?

om oppgjørets fortrefelighet. Riktignok er det utvilsomt, heter det, at det er begått feil, «men det skal bli vanskelig nok å gjøre gjeldende at feilene er så mange og så store at de svekker oppgjøret som helhet». Ja, den vanskelighet kan vi for vårt vedkommende godt bekrefte, idet det så å si er utelukket at noen som har noe å kritisere ved oppgjøret overhodet får adgang til å gjøre seg gjeldende. I et hvert fall i pressen. Den imperativt parole fra oven om «ro omkring rettsoppgjøret» blir fulgt med en servilitet av en annen verden.

Den oppfatning som fremholdes i den ovennevnte artikkel er nøyaktig den samme som den «det nasjonale flertall» lanserte i mai 1945. De nye ting som foreligger, — de dokumentariske avsløringer som har funnet sted siden den gang, synes å ha vært helt uten virkning. «Den alminnelige rettsbevissthet og de nasjonale instinkter hadde allerede dømt før rettsoppgjøret tok sin begynnelse», sier det. Og dermed skal det åpenbart og-

så blåøyd at man tror at en øyeblikksstemning — unnfanget i «frykt» og født i «hat» — lar seg konservere med garantert holdbarhet for alle tider? «Aldri før har vår norske historie vært ute for en slik historieforfalskning som i dag», uttalte overlege Scharffenberg den 29. mai i År i Sosialistisk Institutt. En slik uttalelse fra det hold burde gi noen hver noe å tenke på. En mann som overlege Scharffenberg har ingen «nasjonale» baktanker og han vet hva han snakker om. Det kan man være forvisset om.

Det frontalangrep som er satt inn overfor den som tillater seg å ha sin egen mening om rettsoppgjøret, skyldes sikkerlig i første rekke de medkunnskap om at «Forbundet for Sosial Oppreising» var et faktum, at dette forbund hadde hatt et ypperlig landsmøte i de siste dagene av juni og at oppslutningen var stor og stadig økende. Også i A-partiets presse har dette landsmøte åpenbart fortonet seg som salt i sure øyne. Parolen er uom-

neten og æringneten som de eneste midler, vil vi også være visse på å hørte retten som resultat.

Forbundets samlingsmerke, «Sannhet og rett», har bragt bud til mange i den korte tiden Forbundet har eksistert. Det skal komme til å bringe bud til enda flere i tiden som kommer. Og vi nærer ingen tvil om at anstendige og rett-tenkende mennesker vil følge kallelsen. Det har vi alt nå fått fullgode bevis for.

Så får da de som har noe å skjule fortsette sine udemokratiske og hysterske forsøk på å få kritikkens og sannhetens stemme til å forstumme.

Det vil ikke lykkes dem. Dertil er både deres grunnlag og deres hensikter for dårlige.

Oslo, den 25. august 1950.

Forbundet for Sosial Oppreising

Hroar Hovden,
formann.

Helge Grønstad.

neder, og når jeg en gang i blant satt lunt i et klubblokale i London syntes jeg at dette var en fordragelig form for kamp for fedrelandet. Jeg skal såvissat ikke antyde noe i retning av at det ikke ble gjort en del godt arbeid i London, men hvis de folkene som var der bare har hatt litt humor, så ville de ha vært meget forsiktige med å gjøre seg til dommere over det som foregikk i Norge. De som var utenfor kampen bør ikke kaste stenene. Det virker så uendelig komisk når folk som hele tiden har sittet i sikkerhet blir så strenge etterpå.

Er det noe å undres over at en mann som kan skrive noe så respektløst om inkvisitoren, søkes trukket for retten? Men det er til å undres over, at humoren fullstendig har forlatt det norske folket. For noe mer ubarmhertig komisk skal man vel søke legge etter.

Ukens kronikk:

Er krig og ikke-krig det samme?

Av Helge Grønstad

I.

Spørsmålet om Norge var i krig eller ikke etter den 10. juni 1940 har vært et stridens spørsmål i norske rettssaler gjennom de siste fem årene.

For å sikre seg straffeloven som grunnlag for en fellende dom har landssvikdommerne ansett det nødvendig i tusener og atter tusener av domspremisser å måtte ta med den velkjente tirade om at «det ansees godtgjort» eller «tiltalte har erkjent» at han var på det rene med at Norge var i krig også etter 10. juni 1940. Dette endog i tilfelle hvor den tiltalte så energisk som det etter omstendighetene var ham mulig hadde protestert mot å bli tillagt en slik mening. Med andre ord: stikk i strid med det som rettsforhandlingen hadde godtgjort, skiftet dommeren tiltaltes oppfatning av «krigsforholdet» ut med sin egen «majoritetsautoriserende» mening om den samme ting. Det som dommeren «var klar over» hadde også den arme tiltalte værsågod å være like klar over. Å komme med innsigelser var som å spytte gjennom vinduet.

I hvilken grad det rent juridisk er relevant hvorvidt

Norge på gjerningstiden var i krig eller ikke, får stå hen. En kunne ellers ha trodd at domstolene — for å slippe å stå på et helt fiktivt grunnlag — hadde drøftet litt nærmere hva det innebar at straffelovens § 86 også bruker uttrykket «eller med en sådan krig for øye». Det har de dog ikke innlatt seg på. Tvertimot klynger de seg krampaktig til begrepet «under en krig» og finner dette så betydningsfullt at de ikke kan være det uten. «Det ansees godtgjort at tiltalte o.s.v.»! Basta! Fri bane! «Thi kjendes for rett!» Og dermed har den tiltalte vært prisgitt fordømmelsen — selv om han har ført all verdens plausible motargumenter i marken. Med litt fiksjning på premissene har det gudskjelov lykkedes å komme «folkets rettsbevissthet» i møte. Og alt har vært såre vel.

Nu — det har naturligvis ikke vært så lett å være domstol heller. En ytterst beleilig forvanskning av det som Kongen virkelig sa den 7. juni 1940 — inntatt i riksadvokatens Meddelelsesblad og holdt oppe gjennom ca. 2 år — samt en bevisst fornektelse av det mest oppsiktsvekkende doku-

ment i nyere norsk historie — kapulasjonsavtalen — gjorde sammen med alt det som ellers ble servert om «skylden for overfallet», at det kunne ta til å gå rundt for noen hver. Spesielt hvis vedkommendes viten og logikk alt på forhånd hadde hatt anfall av svimmelhet.

I dag vet vi imidlertid trass i alt — adskillig mer enn vi gjorde for noen år siden. Det vil si: vi på vår side har nok den hele tid visst betydelig mer enn våre motstandere har gjort eller trodd, men det er først i den senere tid at det har lykkedes oss å hale i land de dokumentariske bevis trass i alle hindringer som har vært lagt oss i veien. Selv kapulasjonsavtalen led den skjebne å bli fornektet trende ganger før hanegal. Og allikevel til ingen nytte. Om de trende nektet «gikk utenfor og grød bitterlig», vet vi ikke. Men de burde i et hvert fall ha gjort det.

For å berge «krigsbegrepet» har man kamuflert den norske kapulasjonsavtale som en «lokal, nord-norsk overgivelse». Man har hoppet bukk over avtalens tilblivelse, over hvem det var som forhandlet og hvilken myndighet disse var utstyrt med, ja, endog et lite — men uhyre betydningsfullt — ord som det tyske «gesamt» har man funnet det hensiktsmessig å smygge seg forbi med lukkede øyne.

Det kommer om ikke lenge stoff på markedet — som i tillegg til det som alt er tilstede — burde kunne få selv blind-

fødte til å se. Stoff som også for såvidt har sin store betydning for oppfatningen av spørsmålet om «krig — ikke-krig». Behandlingen av dette stoff får imidlertid utstå så lenge. I dag skal vi bare stanse opp ved et par sider av forholdet, ut fra den lære som konstituert riksadvokat Ø. Thommesen doserer i sin innstilling til Justisdepartementet av 30. aug. 1950 (bilag 2 til St.meld. nr. 64/1950).

Ved en behendig blanding av ingrediensene er det vel nesten selvsagt at riksadvokat Thommesens konklusjon blir den at «Norge utvilsomt var i krig med Tyskland i hele okkupasjonstiden».

Jeg sier en behendig blanding og jeg mener det. For straks å ta et eksempel:

I sin innstilling refererer riksadvokaten en helt intern ordre av 7. juni 1940 fra forsvarsministeren til Forsvarets Overkommando, der det heter:

«Da de allierte stridskrefte forlater Norge og da det har vist seg umulig å skaffe det nødvendige krigsmateriell må også vår egen motstand mot fienden her i Nord-Norge opphøre for å spare denne landsdel for ytterligere ødeleggelser.»

Det er formentlig dette «Nord Norge» i forsvarsministerens mund som det er så forlokkende å sitere. Det synes for en objektiv fremstilling å ha vært vel så nærliggende å sitere det som den samlede regjering sa den samme dag, og som også fikk Kongens sanksjon i stats-

rådsprotokollen, nemlig:

«Under disse forhold, og fordi det har vist seg umulig å skaffe hæren den nødvendige ammunisjon og annet krigsmateriell, vil det være håpløst for Norge å fortsette krigen.»

At regjeringens statsrådsbeslutning rangerer over en ordre av forsvarsministeren, forekommer en å være selvinnlysende. Riktignok har man funnet det hensiktsmessig å snu opp ned på prioritetsforholdet mellom Storting og regjering, så for såvidt kan det være i stilen å la forsvarsministeren dominere regjeringen. Bare snodig at man ikke også får sitert menig Zachæus Ingolfsson fra Evenes som også ga en mening til kjenne: «Til hælvetes med alltt prat om å gi opp! Sputt bare i fingeren, kara! Og klam på!» Han mente også sikkert å «fortsette krigen», — selv om det skjedde for egen regning.

Regjeringssjefens uttalelser gjennom London kringkasting om at «det stod da ingen annen utvei åpen enn å nedlegge våpnene og sende våre tapre offiserer og soldater hjem», — «om det arbeid som regjeringen utførte i de to måneder krigen varte», — «vi fant imidlertid som jeg før har sagt, å måtte nedlegge våpnene og dermed var hele Norge i fiendens hånd» — og «vi kan nå fritt si overfallsniennene den usminkende sannhet om deres opptreden og løgnpropaganda både under og etter krigen», — ja, alle disse

uttalelser som led gjennom eteren den 25. juni 1940, synes å tyde på at regjeringssjefen var inne i en annen gate enn hans krigerske forsvarsminister. Og at han uttrykkelig framhevet at man kunne snakke «fritt», utelukker muligheten av «ord med dobbelt bund».

Det kunne trekkes fram en mengde ting i denne forbindelse: Det burde bare ikke være nødvendig. Men desto nødvendiggere burde det til gjengjeld ha vært for riksadvokaten når han først skulle gi en historisk holdbar framstilling, å ha sitert Nygaardsvold fra en tid da han ennå hadde erindringens evne i behold. Men slikt har åpenbart passet dårlig inn i programmet.

Krigen fortsatte, sier riksadvokat Thommesen. Hvilket skulle bevises.

At han tar Høyesterett til inntekt, er jo nokså opplagt. Men Høyesterett holder heller ikke historien i sin hånd, og at Høyesterett ennå i 1950 tviholder på prækjendelsen fra 1945, dengang retten satte Haaland mot muren, er forståelig. Men det er rendt mye vann i havet siden dengang, og mange ting som dengang lå skjult og gjemt er siden kommet for dagens lys. Mer vil komme og det er vel tenkelig at historiens dommere når tiden engang er inne, ikke vil ha den samme respekt for en høsterettsdom som den sittende Høyesterett har for sitt eget prækjendat.

(Forts.)

Riksadvokat Aulie —

— Forts. fra side 1 —

Så kom 1946 og politiet mente vel at nå måtte en finne på noe nytt. Provokatøren Hans Westby (visstnok ikke NS) kom så til hjelp. Han rablet ned en rekke røverhistorier så fantastiske at det er helt utrolig at politiet ikke kunne forstå at det han kom med var det rene oppspinn. En av røverhistoriene var at der var planlagt et mord på advokat Sundfør, som var avdøde grosrer Henry Johansens aktor. Under rettssaken mot kokken Einar sen ble denne historien avkreftet. Tiltross herfor benytter myndighetene denne historie som unnskyldning for bruken av provokatører.

I sin innberetning — sendt til Stortinget — sier riksadvokaten:

«En del undertegnede notater fra 1946 framtrer som meldinger fra tystere på Ilebu, hvor der angivelig var dannet en «økonomisk ring» av tidligere NS medlemmer og profitorer.»

Jeg dirrer av harme når jeg leser hvorledes riksadvokaten har kunnet tillate seg å benytte disse ikke underskrevne notater — antakelig rablet ned av provokatøren Westby — i sin innberetning sendt til Stortinget. Hadde jeg vært likeså uforsiktig med mine kilder til de beretninger jeg har offentliggjort — ville jeg nok tidlig ha fått påtalemyndigheten «på halsen». Da hadde sikkert ikke statsadvokat Lous i sin rapport til riksadvokaten kunnet skrive:

«Forøvrig har jeg ikke funnet at det er punkter i boken (Utrolig men sant) som det er grunn til å gå nærmere inn på — eller hvor det kan være spørsmål om å reise tiltale.»

Under den rettslige etterforskning for kort tid siden kom politifullmektig Bergfall med den bemerkning at Hans Westby neppe kunne betraktes som normal. Slik vil vel politiet helst betrakte Westby når han kommer med opplysninger som er kjedelige for politiet. F. eks. opplysning om forsendelse av brennevin og tobakk til fangene på Ilebu — i den hensikt å få disse til å forløpe seg.

Men — Påtalemyndigheten skammer seg ikke for å framsette

vite at dets hjelpere har benyttet samme metoder som politiet nå beskylder Holtskog for?

Jeg er ikke blitt siktet for denne min alvorlige beskyldning mot politiet, tiltross for at jeg nylig under den rettslige etterforskning pånytt anmodet Påtalemyndigheten herom. Må jeg da ikke ha lov til å gå ut fra at politiet har funnet min beskyldning korrekt? Men hvorfor er da ikke de skyldige trukket til ansvar?

Hvorfor forteller ikke riksadvokaten oss litt mer om Westbys røverhistorier — framsatt i hans forklaring for politiet den 18. februar 1950? Hvis dette var blitt gjort tror jeg riksadvokaten og landssvikpolitiet ville ha stått latterliggjort for å ha lånt øre til Westbys historier som omfatter 60—70 maskinskrevne sider. Det er bl. a. disse røverhistorier som Aulie mener har berettiget bruken av provokatører.

For at offentligheten skal kunne dømme i denne sak vil jeg sitere litt av Hans Westbys rapport til politiet av 18. februar 1950.

«Sommeren 1945 ble det av fanger på Ilebu dannet et såkalt «Hemmelig råd» bestående av 8 mann under ledelse av en president. Presidenten var landssviker Henry Johansen.»

Så skriver Westby at der ble dannet flere små-organisasjoner og.

«Den viktigste av disse organisasjoner var den såkalte «økonomiske ring» Den økonomiske ring hadde til disposisjon kr. 67 000 000.»

Westby mente at dette beløp etter hans oppfatning var «en god del i overkant» og så skriver han:

«Etter vitnets kjennskap til «Den økonomiske ring» så sirkulerte der i denne ialt kr. 53 000 000 i penger og verdipapirer. De største summer forekom før penge-saneringen høsten 1945.»

Er det ikke merkelig at Utrykningspolitiet ikke fant noen av disse penger og verdipapirer i sin grundige rassa?

Westby nevner at Henry Johansen kom på sykehuset og der konfererte han «flere dager i

har vært ute med en kjempebluff — for å vise politiet hvor viktig hans egen person var. Har riksadvokaten ikke forstått dette? Hvorfor får vi ikke navnene på de 8 medlemmer av «Det hemmelige råd»? Saken er ganske enkelt den at «Det hemmelige råd» kun kan ha hatt et — 1 — medlem, nemlig presidenten Westby.

«Den økonomiske ring» med kjempekapitalen 53 millioner kr. som vårt ligningsvesen sikkert ville være glad over å komme på spor etter var sikkert «et spøkelse», som Westby mente å skremme politiet med for å oppnå fordeler for seg selv. Men at riksadvokaten har kunnet benytte Westbys røverhistorier for å unnskyldte bruken av provokatører er ufattelig.

Av Stort. meld. nr. 64 framgår det helt tydelig hvorledes myndighetene søker å unnskyldte dem som har forgått seg under rettsoppgjøret. Da det gjaldt for politiet å etterforske NS folks handlinger under okkupasjonen, ble det utvist en nidkjærhet i tjenesten som var enestående. Da har politiet ikke sjenert seg for å bruke ulovlige midler og ulovlige provokatører. Da syntes målet å ha helliget midlene. Men — når det nå gjelder å undersøke «gode nordmenns» handlinger — ja, se da søker en best mulig å skjule det som burde komme fram. Istedetfor å granske de som har forgått seg — settes der først i gang undersøkelser mot dem som framkommer med påstande som de kan føre sannhetsbevis for. Tyverier, f. eks. nytter det ikke for NS folk å melde til politiet — selv når navn blir oppgitt. Jeg taler av egen erfaring.

Vil riksadvokaten være så vennlig å fortelle oss hvorfor fangene på Ilebu ble tildelt kollektiv straff når politiet hadde vært en fange behjelpelig med å «rømme»? Fangene måtte da stå i timevis på appellplassen — som straff for «rømmingen». Hvem er ansvarlig herfor?

Hvorledes kunne direktør Gleditsch og inspektør Hallgren tillate at ny-ankomne fanger på Ilebu sommeren 1945 måtte stå i timevis med nesa mot veggen (selv invalider) mens vaktmannskapet stjal effekter fra fangenes kufferter. Stod f. eks. 20 fanger mot muren — ble tyvegodset fra samt lige kufferter lagt hultet til hultet i en — 1 — kasse. Gleditsch

kjempere (delvis med sterk invaliditet), som ble overført (under en leges protest) fra sykehus i Aker til Ilebu. De ble slått og mishandlet og måtte stå lenge med nesa mot t veggen (noen på et ben) før de kom inn på sykehuset. Kan Hallgren ha unngått å ha sett dette?

Vil riksadvokaten fortelle oss hvorfor familien Skyrud på Kongsvinger ble arrestert, da sønnen ble hentet av Westby i politiets bil på Kongsvinger? Var det for å bluffe folk så de skulle tro at det var en virkelig rømning? Men er slik arrestasjon lovlig? Familien ble ribbet av Westby for ca. kr. 1500. Er ikke myndighetene ansvarlig herfor når riksadvokaten selv mener at Westby har narret politiet til denne aksjon?

På side 92 i Stort. meld. nr. 64 sier riksadvokaten om denne «rømning»:

«Jeg tror også han (Westby) narret Sambandsavdelingens folk opp i stry ...» Det er nok et bomskudd.»

Det er mange NS folk som har fått lide hårdt for politiets bomskudd — som er fyrt av i blinde, fordi politiets kritikkloste har benyttet seg av samvittighetsløse provokatører som Westby, Rodian, Somdalen og mange flere.

Stortinget burde ha opplysning om hvilke forbrytelser provokatørene har begått under okkupasjonen og videre utskrift av dommene så en kan få klarhet over om provokatørene er blitt behandlet nådigere p.g.a. sin innsats for landssvikpolitiet.

Det var i min bok «Utrolig men sant» at jeg kom med den første avsløring om Somdalens, Rodians og Westbys meritter. På det tidspunkt kjente jeg ingen Halbostad. Han kom først ut fra Akershus fengsel et år senere. På det tidspunkt jeg skrev min bok var Somdalens papirer ikke kommet ut fra Akershus.

Jeg har aldri søkt kontakt med fanger som satt innesperret, og heller ikke med fanger som er kommet ut fra fengslene.

Med mine bøker har jeg søkt å få fram mitt syn på rettsoppgjøret og i sannhetens interesse har jeg søkt å avsløre de misligheter og overgrep jeg er blitt gjort oppmerksom på — etter nøye å ha gransket de opplysninger jeg har fått. Videre har jeg etter beste evne slått ned på manglende lik-

Ugift sveiser

får plass fra 1. eller 14. oktober på Stangnæs gård i Eidskog. F. t. 12 melkekuer, ungdyr og griser. Nytt mod. fjøs med melkmask. og drikkekar. Flink gutt som er int. kan regne med gode betingelser. Søkn. med oppl. sendes gårdsbestyrer Gjestvang-Knutzen, Skotterud st.

Ugift røkter,

pålitelig og interessert, får plass fra 14. oktober på gard ved Randsfjorden. 10 melkekuer + ungdyr, samt noen griser og sauer. Drikkekar og melkemaskiner has. Attestavskrifter og lønnsforlangende sendes Per Skude, Ringelia.

Offiserer.

Økonomisk prinsipp-sak-krav skal fremmes. Vedrører: samtlige tidligere fastlønte militære embetsmenn (NS), med redusert lønn, i henhold til hærordningen 1930. Det er nødvendig at samtlige blir orientert. Navn og adresse for orientering bedes sendt snarest: F. Andersen, c/o Høyesterettsadv. Rolf Foss, Hieron. Heyerdahlsgt. 1, Oslo.

Kjøp Deres radio hos oss.

Alle ledende merker på lager. Innbytting av gamle apparater. Rimelige avbet.vilkår. Gode brukte app. i garant. stand fra kr. 85.— Postbox 17, Bekkelhøgda, eller tlf. 68 36 97, Oslo.

at landssvikpolitiets folk var blitt smittet og forgiftet av den samme ånd?

Der finnes ingen unnskyldning for politiets bruk etter frigjøringen av provokatører.

Oslo, den 15. september 1950.
P. Harsem.

Refleksjoner —

— Fortsatt fra side 3 —

kjempemessige tankproduksjon, som foregår i Sovjet-Russland og som kan bli Europas skjebne. Tenk, om Roosevelt og Churchill hadde vett til å forstå så meget dengang da de i sin seiersrus lammet Europas hjerte. Da hadde vi ikke vært oppe i den situasjon som vi er i dag med de feberaktige rustninger som rammer oss alle på det mest følelige.

DET ENGLAND

som var med på å vinne storkrigen, men som tapte sin stilling som verdensmakt har fått en ny nesestyver, denne gang fra Syd-Afrika. Den sydafrikanske premierminister Malan, hvis stilling etter general Smuts død er ytterligere styrket, har i en tale på nasjonalistpartiets kongress uttalt: «Syd-Afrika er ikke lenger en del

En byste

av Vidkun Quisling ønskes kjøpt. Tilbud sendes under billett mrk. «Arkiv» nr. 390.

Gårdsbestyrer

eller forpakter får stilling snarest (jordbruksvant).

Fru Elsa Eldem Bulling
Sparbu.

Gårdskar.

En dyktig kar får plass straks. Gårdsbruk og grønnsaksdrift. Attester med lønnsforlangende sendes

Olaf Bergflødt,
Nordre Renskaug, Lier.

Tilleie.

Mbl. vær. for 2 «stud. 1/10 —1/6. Sengklær selv.
B. m. «Nær Oslo», nr. 380.

Bondedatter,

42 år, ønsker post som husholder-ske på triv. gård på Østlandet fra nyttår, event. før. Beste referanser. Bill. mrk. «Interessert i bondeyrket», nr. 386.

Hielp!

kjedelige for politiet. F. eks. opplysning om forsendelse av brennevin og tobakk til fangene på Ilebu — i den hensikt å få disse til å forløpe seg.

Men — Påtalemyndigheten skammer seg ikke for å framsette — i offentlig dokument til Stortinget — Westbys røverhistorier, som politiet har ment å kunne bruke i propagandaøyemed. Dette tiltross for at riksadvokaten er oppmerksom på at Westby har bluffet politiet. (Se Stort. meld. nr. 64 side 91). På side 92 skriver riksadvokaten videre at det kan være delte meninger om de oppnådde resultater er «tilstrekkelig til å rettferdiggjøre bruken av usmakelige metoder om å foreta provokasjoner til straffbar handling».

Hvilke resultater har en så oppnådd gjennom den utstrakte ulovlige bruk av provokatører?

Det kan slås fast at politiet aldri har funnet noe holdepunkt for påstanden om at det var etablert en nasjonalsosialistisk organisasjon på Ilebu. Noen sådan fantes heller ikke.

Hvis politiet hadde kommet til et resultat herom — kan en vel med sikkerhet gå ut fra at det var blitt slått stort opp på et meget tidlig tidspunkt — og «de skyldige» var blitt stilt i gapestokken og isolert. Men herom har vi intet hørt.

Det som politiet oppdaget var en uskyldig selskapeleg «klubb» på Ilebu, som fangene for morro skyld kalte «Norsk Ludoforbund» og som Westby til politiet forandret til Norsk Landssvikerforbund. Ludo var en tid det eneste spill — foruten sjakk — som var tillatt. Provokatøren Westby var «formann» for Ludoklubben på brakke 20. Som straff for denne barnslige morro ble så 20—30 unge menn overflyttet til seller på Åkebergveiens fengsel. Personlig deltok jeg aldri i Ludo-spillet, holdt meg til sjakk.

Det kan videre slås fast at der aldri eksisterte noen plan om å myrde advokat Sundfør. En slik beskyldning må uvilkårlig føre tilbake til avdøde Henry Johansen og jeg synes det er en skam når nå riksadvokaten ripper opp denne sak i et offentlig dokument, når retten har avkrefet ryktet.

Hvorfor har ikke riksadvokaten i sin inberetning opplyst noe om resultatet av politiets etterforskning vedrørende min beskyldning om at politiets provokatører har forsøkt å skaffe fram falske beviser for at der var en slik plan i gjære (å myrde Sundfør). Se min bok: «Folkedommen over rettssvikene». Er politiet redd for at offentligheten skal få

Er det ikke merkelig at Utrykningspolitiet ikke fant noen av disse penger og verdipapirer i sin grundige rassa?

Westby nevner at Henry Johansen kom på sykehuset og der konfererte han «flere dager i trekk» med HJ. En pasient som lå på samme rom som HJ meddelte at Westby aldri besøkte HJ på sykehuset.

Westby forteller så at HJ meddelte ham alt om de forskjellige illegale organisasjoner, og at HJ hadde oppfordret Westby (!!) til å overta presidentstillingen, hva Westby sier han også gjorde. Han sier at han også overtok HJ's kartotek.

Så kommer noe ganske merkelig.

«Som tidligere forklart hadde «Det hemmelige råd» sensureringen av all inn- og utgående fangepost (illegalt sådan) og gjennom denne sensur kom det fram mange forskjellige forhold.»

Denne tåpelige påstand må Westby bygge på for å komme fram med sin største røverhistorie. Westby sier nemlig at gjennom denne sensur fant «Det hemmelige råd» et brev hvori det ble opplyst at Henry Johansen ønsket å få fjernet advokat Sundfør som sin bobestyrer for «derved ville HJ tjene minst 5 millioner kroner, som han i tilfelle ville stille til disposisjon for fangene på Ilebu». Men — Westby mot sier seg selv like etter ved å si at det var «ikke Henry Johansen som hadde skrevet dette skrevet og han hadde heller ikke noe med det å gjøre».

Westby betoner at det ikke var HJ's mening at Sundfør skulle fjernes med vold. «Det hemmelige råd» fant ut at det var noen desperate medfanger som hadde skrevet brevet. «Det hemmelige råd» hvori Westby var president besluttet å oversende dette skriv sammen med en hel del andre dokumenter — som vel alle er komponert av Westby — til politiet og det ble også gjort. Disse dokumenter oppgir Westby utgjorde en «stabel ca. en halv meter høy». Hvorfor er ikke disse dokumenter offentliggjort? Har politiet allikevel skjönt at det var svindel fra ende til annen av Westby? Men hvorfor trekkes det fram i offentlige dokumenter til Stortinget?

Westby var over hele Ilebu kjent som en svindler og provokatør og det er derfor helt umulig at fangene kan ha overlatt ham annet enn det de gjerne ville skulle komme fram til politiet.

En må være helt sløv om en ikke kan forstå at Westby her

mevis med nesa mot veggen (selv invalider) mens vaktmannskapet stjal effekter fra fangenes kufferter. Stod f. eks. 20 fanger mot muren — ble tyvegodsset fra samt alle kufferter lagt hultet til hultet i en — 1 — kasse. Gleditsch fikk skriftlig meddelelse herom en av de første dager i juni 1945 — av undertegnede — men mislighetene fortsatte.

Kan vi få opplyst om hvem der har gitt ordre til at der skulle skytes på fangene når disse sto i sellevinduene og når de var tvunget til å gå ut i et nødvendig erind om natten. På grunn av bedervet mat herjet dysenteri blant fangene på Ilebu.

Så vidt jeg kan se har ikke riksadvokaten nevnt med et eneste ord den grusomme mishandling av syke — nyopererte front-

ret og i sannhetens interesse har jeg søkt å avsløre de misligheter og overgrep jeg er blitt gjort oppmerksom på — etter nøye å ha gransket de opplysninger jeg har fått. Videre har jeg etter beste evne slått ned på manglende likhet for loven, som har preget rettsoppgjøret.

Hvis riksadvokatens øvrige opplysninger i innberetningen som er sendt Stortinget er bygget på like løse kilder — som de ikke undertegnede papirlapper, som Westby har produsert, da beveger han seg på meget «tynn is», som han neppe kan stå lenge på.

Vi har kritisert tyskerne for bruk av ulovlige midler under okkupasjonen. Hadde det ikke vært ærligere og bedre for herr Aulie om han hadde innrømmet

Den tidlige korruperte —

— Forts. fra side 1 —

preget av private hensyn, og forholdene er nå så skandaløse at de ikke tåler dagens lys. Ordrene plasseres systematisk hos de firmaer som har tilhørt høyere funksjonærer i Vinmonopolet og til firmaer hvis innehavere står i intimt slektskapsforhold til medlemmer av A.s Vinmonopolets direksjon.

C. Uttalelser i utredning til undersøkelseskomiteen av 16. oktober 1928.

12. «... De nye agenter hadde imidlertid et aktivum som skulle vise seg å være av langt større verdi enn de gamle bransjekyndige og erfarne agents gode huser, nemlig en personlig tilknytning ved slektskaps- og vennskapsbånd eller forretningsinteresser til enkelte av de menn som etter hvert kom i spissen for Vinmonopolet, eller som ble ansatt i ledende stillinger i selskapet».

13. «... En av firmaets innehavere, Trygve Wettre, sitter som permanent medlem av Vinmonopolets direksjon ... og har i høy grad profitert av sin dobbeltstilling».

14. «... Det er innlysende at de personlige hensyn her har beseiret det forretningsmessige riktige prinsipp. Et illustrerende bevis herpå har vi i Vinmonopolets store innkjøp av portvin til sin coupager høsten 1927.

Da Vinmonopolet gikk til dette innkjøp ble man vidne til et spillfakteri som gir et greit bilde av Vinmonopolets forretningsmetoder».

15. «... Den som det synes systematiske uttøring av en rekke av de gamle agenter har selvfølgelig i like grad rammet vedkommende vinhuser».

16. «... Beskyldningen i påstandens punkt 20 om innvitt til agent-skifte» for såvidt denne beskyldning er rettet mot Halvorsen, Wettre og Greve.

17. Beskyldningen i påstandens punkt 20 om aktiv inngripen i kampen om agenturene».

Det er meget sjeldent at korrupsjon kan fastslås ved dom. Motsetningene mellom denne og den konkrete forbrytelse er, at den siste lettere kan påvises, men også har sin begrensning. Korrupsjonen er det mer svævende, men er for samfunnets forgiftning desto farligere. For den konkrete forbrytelse kan det gis oppreisning og dens konsekvenser bør derfor ikke trekkes for langt. Alle kan gjøre et feiltrin. Det korruperte går på karakteren løs. Man kan aldri senere i livet være sikker på vedkommendes objektive innstilling om han får adgang til å øve innflytelse over andre mennesker. På den annen side vil fristelsen til utglidning alltid være stor, hvor offentlige oppdrag er forbundet med private interesser. Det er også en av grunnene til at det bør vises den største forsiktighet så vel med den slags arrangement som med valg av personer. De moralske farer, som arrangement av den art kan medføre, er også et sterkt argument for opprettholdelse av et fritt og uavhengig næringsliv uten påkallelse av statsstøtte eller statsinnlegg.

Men en stor fordel hadde man den gang. Den offentlige kritikk var levende og uforferdet».

Det kan ikke unngås at en del av de personer som har skapt sorg og ulykke i vårt frigjorte Norge, blir stilt fram for folket til beskuelse.

Det er bare visse typer mennesker som vil ruinere andre for å kunne sole seg selv og oppnå gode stillinger og fine inntekter. Det er slike folk som forgifter samfunnet.

densmakt har fått en ny nesestyrer, denne gang fra Syd-Afrika. Den sydafrikanske premierminister Malan, hvis stilling etter general Smuts død er ytterligere styrket, har i en tale på nasjonalistpartiets kongress uttalt: «Syd-Afrika er ikke lenger noen britisk koloni. Det er et uavhengig land. Vi legger ikke nesen i bløt i Storbritannias affærer og vi håper at Storbritannia heller ikke gjør det i våre.» Han sa videre at Tyskland hadde vært en mur mot kommunismen, og dette tiltross var landet blitt utplyndret fra begge sider. Den som er fiende i dag kan godt være venn i morgen, sa han med tydelig adresse. Og England må taus høre på en slik karakteristikk, fordi landet har tapt ansettelse på grunn av sin kortsynte politikk og manglende evne til å tolke tidens tale. —

FINNLAND GAR FREMOVER I MAKT OG ANSEELSE

takket være sitt livsmot og sin eksempellose arbeidsinnsats. Og dette tiltross for alle de tap som landet led under den annen verdenskrig i to etapper. Den offisielle statistikken over disse tapene viser at under vinterkrigen falt 24 918. Og under selve verdenskrigen 1941—44 55 072 personer. Hertil kommer under begge krigene et antall forsvundne på henimot 4 000 hvorav hittil ca. 3 400 er erklært for døde, videre de tap som Finnlands handelsflåte led slik at de direkte tap av menneskeliv må beregnes til 83 000 personer. Tapene var størst i aldersgruppen 20—29 år og utgjorde ca. to tredjedeler av samtlige tap. — Men Finland klager ikke slik som vi, som ingen krig å snakke om hadde. De spender livremmen inn, arbeider, betaler krigsgjeld til USA og sender titusenvis av tonns varer til sin østlige, mektige nabo som erstatning for den krig som ble påtvunget dem. Og enda går landet frem både materielt og kulturelt. Hatten av for Finland, sålenge vi ennå har en hatt å fare med. —

Og så tilslutt litt om Tyskland. Av de meningsundersøkelser som de amerikanske okkupasjonsmyndigheter har foretatt fremgår det at en stadig voksende prosent tyskere mener at «nazismen» var en god lære, men at den ble ille tillempet. Det antall som berømmer «nazismen» er fra 1947 til 1948 øket fra 52 til 59 prosent. Hva tyskerne særlig fremhever hos «nazismen» er den fulle sysselsettelse, de almenntilgjengelige byggeforetakender og arbeidernes ferier, men de reserverer seg mot forfølgelsen av anderledes tenkende, angrepskrigen og konsentrasjonsleirene.

Dyktig hushjelp

får straks post hos tidl. NS-familie. Lønn kr. 100 pr. mnd. Bill. mrk. «Kjøpmann» nr. 374

22. 11. 1944. Ensket post som husmor-ske på triv. gård på Østlandet fra nyttår, event. før. Beste referanser. Bill. mrk. «Interessert i bondeyrket», nr. 386.

Hjelp!

Kven vil hjelpe ein tidlegare NS-bonde som vantar heilt kvinneleg arbeidshjelp.

Bill. mrk. «Tele» nr. 385.

Gårbrukere!

Søker arb. på skogs-gård hvor hus for liten fam. og anl. til skogsarb. kan påregnes. Uøvd i skog, men arb.villig, og gode attester fra gårds- og sveiserpost.

Min kone tar lite fjøsstell om nedv.

Bill. mrk. «Sentralt», nr. 382.

Partner søkes.

Er det noen real person med kapital som vil og kan sette i gang en bedrift, men mangler hus?

Jeg har et stort murhus ved riksvei, post og d.esp. Lys, kraft og vann.

Bill. mrk. «Ærlig og penge-lens», nr. 387.

Kjøp min lille diktsamling «Hva jeg engang skrev»

Send kr. 2.00 pr. postanv. så blir den sendt portofritt. Bjarne Pettersen, Hovenga, Porsgrunn

Flink pike

søkes nu eller senere til liten hus-holdning i Adalen. Yngre folk, lett vint og sentralt.

Bill. mrk. «Godt humør» nr. 365

Arbeide søkes.

Tidligere mangeårig meieri-bestyrer, 50 år, søker levebrød. Tar hva som helst og hvor som helst, men ikke gårdsarbeide.

Bill. mrk. «Levebrød», nr. 361.

Hvem kan hjelpe?

Tidligere frontkjemper, gift, med 1 barn, 5 år, søker leilighet i Oslo eller omegn. Alt har interesse. Bill. mrk. «Sikker betaler nr. 389.

Handelsgymnasiast

bondesønn, søker stilling. Gjerne som reisende, men alt har interesse. Tidl. NS. Bill. mrk. «Ener-gisk nr. 378».

Hallo Saima!

En venn søker deg, husker du D. v. 113, Oslo, 1944. Send din adr. til dette blads eksp. Bill. mrk. «S—H, M—K nr. 377.

Nordmørspostens Trykkeri